Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
MACIEJA SZPUNARA
przedstawiona w dniu 11 kwietnia 2018 r.[1]

Sprawa C-43/17 P

Liam Jenkinson
przeciwko
Europejskiej Służbie Działań Zewnętrznych,
Radzie Unii Europejskiej,
Komisji Europejskiej,

Euleksowi Kosowo

Odwołanie – Personel misji międzynarodowych Unii Europejskiej – Prawo właściwe i jurysdykcja w sporach dotyczących umów o pracę – Kolejne umowy o pracę na czas określony – Decyzja o nieprzedłużeniu ostatniej umowy – Żądanie odszkodowania – Ustalenie strony pozwanej

Wprowadzenie

1. U podstaw niniejszego postępowania odwoławczego leży spór pomiędzy byłym pracownikiem misji Eulex Kosowo[2], Liamem Jenkinsonem (zwanym dalej „wnoszącym odwołanie") a Radą Unii Europejskiej, Komisją Europejską, Europejską Służbą Działań Zewnętrznych (ESDZ), jak również misją Eulex Kosowo (zwanymi dalej „pozwanymi"), dotyczący nieprzedłużenia z wnoszącym odwołanie przez misję Eulex Kosowo ostatniej z szeregu umów na czas określony (zwanych dalej „umowami na czas określony"), podpisanych przez wnoszącego odwołanie oraz trzy misje Unii Europejskiej w latach 1994–2014[3].

2. W swoim odwołaniu wnoszący je zwraca się do Trybunału o uchylenie postanowienia wydanego w sprawie Jenkinson/Rada i in.[4], w którym Sąd odrzucił jego powództwo mające za przedmiot, tytułem głównym, żądanie na podstawie art. 272 TFUE, mające na celu, po pierwsze, zmianę kwalifikacji stosunku umownego wnoszącego odwołanie na umowę o pracę na czas nieokreślony oraz uzyskanie naprawienia szkody, jaką wnoszący odwołanie miał ponieść wskutek stanowiącego nadużycie stosowania kolejnych umów na czas określony oraz stanowiącego nadużycie rozwiązania stosunku pracy, a po drugie, stwierdzenie, że ESDZ, Rada i Komisja traktowały wnoszącego odwołanie w dyskryminacyjny sposób, i zasądzenie od nich w związku z tym odszkodowania, oraz żądanie ewentualne na podstawie odpowiedzialności pozaumownej instytucji europejskich.

1 Język oryginału: francuski.

2 Wspólne działanie Rady 2008/124/WPZiB z dnia 4 lutego 2008 r. w sprawie misji Unii Europejskiej w zakresie praworządności w Kosowie, EULEX KOSOWO (Dz.U. 2008, L 42, s. 92).

3 Należy zauważyć, że z akt sprawy wynika, iż wnoszący odwołanie był zatrudniony w latach 1994–2014 przez trzy różne misje Unii w ramach wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa (WPZiB), w przypadku każdej misji na podstawie szeregu kolejnych umów na czas określony (zob. pkt 11–13 niniejszej opinii).

4 Postanowienie z dnia 9 listopada 2016 r. (T-602/15, zwane dalej „zaskarżonym postanowieniem", EU:T:2016:660).

3. W ramach pierwszego zarzutu podniesionego na poparcie pierwszej części żądań odwołania wnoszący je zarzuca Sądowi liczne naruszenia prawa oraz niewystarczające uzasadnienie w zaskarżonym postanowieniu w odniesieniu do zakresu właściwości sądów Unii do rozpatrzenia części sporu dotyczącej umów.

4. W ramach tego zarzutu wnoszący odwołanie podnosi wcześniej nierozpoznawane zagadnienie, które zasługuje na uwagę. Chociaż Trybunał wypowiedział się już w przedmiocie zakresu klauzuli arbitrażowej w rozumieniu art. 272 TFUE dotyczącej ciągłego stosunku pracy na podstawie kolejnych umów na czas określony [5], to w niniejszej sprawie po raz pierwszy zwrócono się do niego o rozstrzygnięcie w przedmiocie zakresu takiej klauzuli zawartej w ostatniej umowie podpisanej przez strony, podczas gdy wcześniej zawarte umowy zawierały klauzulę arbitrażową na rzecz sądów w Brukseli. Niniejsza opinia będzie ograniczona, zgodnie z sugestią Trybunału, do analizy tej konkretnej kwestii.

Ramy prawne

Wspólne działanie 2008/124

5. Artykuł 1 wspólnego działania 2008/124, zatytułowany „Misja", stanowi, że Unia ustanawia misję Unii Europejskiej w zakresie praworządności w Kosowie, zwaną „Eulex Kosowo".

6. Artykuł 2 tego wspólnego działania, zatytułowany „Mandat misji", stanowi w akapicie pierwszym:

„Eulex Kosowo wspomaga instytucje Kosowa, władze sądownicze i organy odpowiedzialne za zapewnienie przestrzegania prawa w ich działaniach zmierzających do osiągnięcia stabilności i przyjęcia odpowiedzialności oraz w dalszym rozwijaniu i wzmacnianiu niezależnego, wieloetnicznego systemu wymiaru sprawiedliwości oraz wieloetnicznych służb policyjnych i celnych, zapewniając niezależność tych instytucji od nacisków politycznych oraz działanie przez nie z poszanowaniem międzynarodowo uznanych norm i najlepszych europejskich praktyk".

7. Omawiane wspólne działanie było wielokrotnie przedłużane [6]. W szczególności zostało ono przedłużone do dnia 14 czerwca 2016 r. na mocy decyzji 2014/349/WPZiB [7], mającej zastosowanie do stanu faktycznego w niniejszej sprawie.

8. Decyzja ta wprowadziła art. 15a do tego wspólnego działania, , który stanowi:

„Eulex Kosowo ma zdolność do nabywania usług i towarów, do zawierania umów i uzgodnień administracyjnych, do zatrudniania personelu, do posiadania rachunków bankowych, do nabywania i zbywania aktywów i do realizacji pasywów […]".

9. Ostatnio wspólne działanie 2008/124 zostało przedłużone do dnia 14 czerwca 2018 r. decyzją (WPZiB) 2016/947 [8].

5 Zobacz wyrok z dnia 1 lipca 1982 r., Porta/Komisja (109/81, EU:C:1982:253, pkt 10).

6 Początkowo zostało ono przedłużone do dnia 14 czerwca 2012 r. na mocy decyzji Rady 2010/322/WPZiB z dnia 8 czerwca 2010 r., zmieniającej i przedłużającej wspólne działanie 2008/124/WPZiB (Dz.U. 2010, L 145, s. 13), a następnie do dnia 14 czerwca 2014 r. decyzją Rady 2012/291/WPZiB z dnia 5 czerwca 2012 r. zmieniającą i przedłużającą wspólne działanie 2008/124/WPZiB (Dz.U. 2012, L 146, s. 46).

7 Decyzja Rady z dnia 12 czerwca 2014 r. zmieniająca wspólne działanie 2008/124/WPZiB (Dz.U. 2014, L 174, s. 42).

8 Decyzja Rady z dnia 14 czerwca 2016 r. zmieniająca wspólne działanie 2008/124/WPZiB (Dz.U. 2016, L 157, s. 26).

Okoliczności powstania sporu

10. Okoliczności powstania sporu wynikające z zaskarżonego postanowienia można streścić w następujący sposób.

11. Wnoszący odwołanie był najpierw zatrudniony w okresie od dnia 20 sierpnia 1994 r. do dnia 5 czerwca 2002 r. na podstawie szeregu kolejnych umów na czas określony przez misję obserwacyjną Unii Europejskiej [9]. Następnie, w okresie od dnia 17 czerwca 2002 r. do dnia 31 grudnia 2009 r. był zatrudniony na podstawie szeregu kolejnych umów na czas określony przez misję policyjną Unii Europejskiej [10]. Wreszcie wnoszący odwołanie był zatrudniony przez misję Eulex Kosowo w okresie od dnia 5 kwietnia 2010 r. do dnia 14 listopada 2014 r. na podstawie jedenastu kolejnych umów na czas określony [11].

12. W trakcie wykonywania umowy o pracę obejmującej okres od dnia 15 czerwca do dnia 14 października 2014 r. wnoszący odwołanie otrzymał pismo szefa misji Eulex Kosowo z dnia 26 czerwca 2014 r., w którym poinformowano go o zakończeniu jego zadań i nieprzedłużeniu z nim umowy o pracę po dniu 14 listopada 2014 r.

13. Ostatnia umowa na czas określony (zwana dalej „ostatnią umową na czas określony") między Euleksem Kosowo a wnoszącym odwołanie została zawarta na okres od dnia 15 października do dnia 14 listopada 2014 r. i nie została przedłużona. W art. 21 ostatniej umowy na czas określony ustanowiono jurysdykcję Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej na podstawie art. 272 TFUE w zakresie wszelkich sporów dotyczących umowy [12].

Postępowanie przed Sądem i zaskarżone postanowienie

14. Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 23 października 2015 r. wnoszący odwołanie wniósł powództwo, w którym wystąpił do Sądu, tytułem głównym, po pierwsze, o zmianę kwalifikacji jego stosunku umownego na umowę o pracę na czas nieokreślony, ustalenie naruszenia przez pozwane ciążących na nich obowiązków umownych, a w szczególności naruszenia obowiązku doręczenia wypowiedzenia w ramach rozwiązania umowy na czas nieokreślony, stwierdzenie, że rozwiązanie z nim stosunku pracy stanowiło nadużycie, i w związku z tym o nakazanie pozwanym naprawienia szkody poniesionej wskutek stanowiącego nadużycie stosowania kolejnych umów o pracę na czas określony, stwierdzenie naruszenia obowiązku doręczenia wypowiedzenia umowy oraz stanowiącego nadużycie rozwiązania stosunku pracy. Po drugie, wniósł do Sądu o stwierdzenie, że Rada, Komisja i ESDZ traktowały go w sposób dyskryminacyjny w trakcie jego pracy w ramach misji w zakresie wynagrodzenia, uprawnień emerytalnych i innych świadczeń, o stwierdzenie, że powinien był zostać zatrudniony w charakterze członka personelu tymczasowego jednej z pozwanych, i w związku z tym o zasądzenie od nich odszkodowania. Tytułem żądania ewentualnego wniósł do Sądu o zasądzenie od pozwanych na podstawie odpowiedzialności pozaumownej odszkodowania za szkody wynikające z naruszenia spoczywających na nich obowiązków.

9 Misja obserwacyjna Wspólnoty Europejskiej (ECMM) była obecna na Bałkanach Zachodnich od 1991 r., a powołana została w protokole ustaleń podpisanym dnia 13 lipca 1991 r. w Belgradzie. Misja obserwacyjna Unii Europejskiej została utworzona na mocy wspólnego działania Rady 2000/811/WPZiB z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie misji obserwacyjnej Unii Europejskiej [tłum. nieoficjalne] (Dz.U. 2000, L 328, s. 53). Z okoliczności powstania sporu wynika, że tylko szesnaście dni przerwy dzieliło zakończenie umowy wnoszącego odwołanie z misją obserwacyjną Unii Europejskiej i rozpoczęcie umowy z misją policyjną Unii Europejskiej.

10 Misja została utworzona na mocy wspólnego działania Rady 2002/210/WPZiB z dnia 11 marca 2002 r. w sprawie Misji Policyjnej Unii Europejskiej (Dz.U. 2002, L 70, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 18, t. 1, s. 278).

11 Z okoliczności powstania sporu wynika, że wystąpiła trzymiesięczna przerwa między końcem ostatniej umowy z Misją policyjną Unii Europejskiej a rozpoczęciem stosunku umownego z Euleksem Kosowo.

12 W swoim odwołaniu wnoszący je podkreśla, że w ramach rzeczonych misji zawarł około czterdzieści kolejnych umów na czas określony. Podkreśla również, że przed zakończeniem i po zakończeniu ostatniej umowy na czas określony podjął działania zmierzające do wszczęcia postępowania arbitrażowego, na co Eulex Kosowo nie udzielił żadnej odpowiedzi.

15. W zaskarżonym postanowieniu Sąd stwierdził, że jest oczywiście niewłaściwy do orzekania w przedmiocie dwóch żądań podniesionych tytułem głównym i odrzucił żądanie ewentualne, jako w sposób oczywisty niedopuszczalne. W konsekwencji Sąd odrzucił powództwo w całości i obciążył wnoszącego odwołanie kosztami postępowania.

Postępowanie przed Trybunałem i żądania stron

16. Wnoszący odwołanie wnosi do Trybunału o uchylenie zaskarżonego postanowienia, o uwzględnienie powództwa i obciążenie pozwanych kosztami postępowania w obu instancjach. Rada i Komisja wnoszą o oddalenie odwołania i obciążenie wnoszącego odwołanie kosztami postępowania. ESDZ i Eulex Kosowo zwracają się do Trybunału, tytułem głównym, o stwierdzenie braku jego jurysdykcji w przedmiocie odwołania oraz, pomocniczo, o oddalenie odwołania i obciążenie wnoszącego odwołanie kosztami postępowania. Ponadto Rada i ESDZ wnoszą o to, aby w razie uznania odwołania za zasadne Trybunał odrzucił odwołanie i powództwo jako niedopuszczalne w odniesieniu do nich.

17. Postępowanie w sprawie tego odwołania toczyło się przed Trybunałem w formie pisemnej. Strony wezwano do skoncentrowania wystąpień na pierwszym zarzucie podniesionym na poparcie żądania pierwszego. Rozprawa odbyła się w dniu 17 stycznia 2018 r.

Analiza pierwszego zarzutu podniesionego na poparcie pierwszego żądania odwołania

Argumentacja stron

18. Pierwszy zarzut podniesiony na poparcie pierwszego żądania odwołania dotyczy dokonanej przez Sąd oceny zakresu właściwości sądów Unii do rozpatrzenia części sporu dotyczącej umów. Składa się on zasadniczo z czterech części.

W przedmiocie części pierwszej, opartej na naruszeniu prawa przez Sąd i braku uzasadnienia w odniesieniu do ustalenia swojej właściwości do zbadania całości stosunku umownego

19. Wnoszący odwołanie zarzuca Sądowi, iż nie odpowiedział na argument podniesiony w pierwszej instancji, zgodnie z którym wnoszący odwołanie uważa, że o ile właściwość Trybunału do rozpatrywania sporów dotyczących umów może wynikać tylko z powołania go przez strony w klauzuli arbitrażowej zawartej w umowie, pod warunkiem że umowa ta jest ważna, o tyle ważność, zakres i skutki spornej klauzuli należy jednak badać w świetle prawa krajowego właściwego dla umowy, w niniejszym przypadku prawa belgijskiego.

20. Ponadto, zdaniem wnoszącego odwołanie, Sąd naruszył prawo, rozstrzygając w sprawie zarzutów niedopuszczalności powództwa bez badania sprawy co do istoty. Na podstawie ustawodawstwa belgijskiego umowa o pracę musi być bowiem podpisana przed rozpoczęciem wykonywania pracy przez pracownika, a w przeciwnym przypadku klauzule umowne stają się nieskuteczne i w efekcie jedynie wnoszący odwołanie mógłby powołać się na klauzulę arbitrażową.

21. W każdym razie, co się tyczy wykładni i zakresu spornej klauzuli, wnoszący odwołanie twierdzi, że Sąd powinien był zbadać w świetle prawa belgijskiego rzeczywisty zamiar stron w momencie podpisywania ostatniej umowy na czas określony w odniesieniu do klauzuli arbitrażowej, ponieważ prawo to stanowi, że w przypadku wątpliwości przyjmuje się wykładnię najkorzystniejszą dla słabszej strony umowy. Tymczasem, ponieważ klauzula arbitrażowa dotyczy długotrwałego stosunku umownego, z kontekstu jej zawarcia wynika, że zamiarem stron nie był podział sporu poprzez ustalenie jurysdykcji sądów Unii wyłącznie do zbadania ostatniej umowy na czas określony. Zdaniem

wnoszącego odwołanie interpretacja Sądu oznacza zresztą, że wystarczyłoby, iż misje wprowadzą różną klauzulę prorogacyjną do każdej z umów na czas określony, aby pracownicy nie mieli możliwości wszczęcia postępowania sądowego zgodnie z przysługującym im prawem do rzetelnego procesu sądowego, lecz by musieli w efekcie kierować sprawy do tylu sądów, ile podpisali umów na czas określony. Zaskarżone postanowienie nie zawiera zatem w tym względzie uzasadnienia i stanowi naruszenie prawa.

22. ESDZ, Rada, Komisja i Eulex Kosowo kwestionują argumenty wnoszącego odwołanie podniesione na poparcie pierwszej części zarzutu.

W przedmiocie części drugiej zarzutu, opartej na naruszeniu prawa dotyczącym nieprzestrzegania przepisów prawa belgijskiego i zasady zawisłości sporu

23. Wnoszący odwołanie zarzuca Sądowi, że w pkt 41 zaskarżonego postanowienia stwierdził brak swojej jurysdykcji na tej podstawie, że sądy belgijskie stwierdziły swoją jurysdykcję do rozstrzygnięcia sporu związanego z wszystkimi umowami na czas określony, z wyjątkiem ostatniej umowy na czas określony. Zdaniem wnoszącego odwołanie nie można wykluczyć, że sądy belgijskie interpretują klauzulę arbitrażową z ostatniej umowy na czas określony jako odnoszącą się do całości jego stosunku umownego z pozwanymi. W każdym razie sądy belgijskie nie byłyby w stanie uchylić indywidualnego aktu administracyjnego doręczonego przez misję lub instytucje albo im przypisywanego; co najwyżej mogłyby zawiesić jego skutki. W związku z tym zaskarżone postanowienie dotknięte jest nie tylko brakiem uzasadnienia, lecz także naruszeniami prawa związanymi z prawem belgijskim i zasadą lis pendens.

24. ESDZ i Komisja nie zgadzają się z argumentacją wnoszącego odwołanie na poparcie drugiej części zarzutu.

W przedmiocie części trzeciej zarzutu, opartej na naruszeniu prawa, jakiego dopuścił się Sąd, uznając, że nie jest właściwy do orzekania o skutkach umów o pracę zawartych uprzednio między wnoszącym odwołanie i pozwanymi

25. Wnoszący odwołanie zarzuca Sądowi, że w pkt 39 zaskarżonego postanowienia błędnie stwierdził, że skoro jest właściwy wyłącznie w odniesieniu do ostatniej umowy na czas określony, nie może orzec o skutkach zawartych wcześniej umów o pracę. Zdaniem wnoszącego odwołanie przekształcenia całości stosunku umownego w umowę na czas nieokreślony nie można w żadnym razie dokonać bez uwzględnienia ostatniej umowy na czas określony, a w szczególności zakończenia tej umowy. Jest bowiem niemożliwe, aby wnoszący odwołanie uzyskał zmianę kwalifikacji swojego stosunku umownego częściowo przed sądami krajowymi, a częściowo przed sądami Unii. Tym samym Sąd nie odpowiedział na przedstawioną mu argumentację, a zaskarżone postanowienie narusza prawo.

26. ESDZ, Rada i Komisja nie zgadzają się z argumentami wnoszącego odwołanie.

W przedmiocie części czwartej zarzutu, opartej na braku analizy żądania dotyczącego ostatniej umowy na czas określony

27. Wnoszący odwołanie utrzymuje, że w każdym razie Sąd nie rozpatrzył jego żądania dotyczącego przekazania dokumentacji zakończenia umowy do celów zabezpieczenia społecznego, przewidzianego w prawie belgijskim po wygaśnięciu ostatniej umowy na czas określony, i uważa, że zaniechanie to stanowiło odmowę ochrony prawnej.

28. Rada i Komisja nie zgadzają się z argumentami przedstawionymi przez wnoszącego odwołanie w części czwartej zarzutu.

Ocena

29. Niniejsza analiza dotyczy jedynie zagadnienia zakresu właściwości sądów Unii do rozpatrzenia części sporu dotyczącego umów, która to właściwość wynika z klauzuli arbitrażowej na podstawie art. 272 TFUE. W związku z tym owa analiza wymaga autonomicznej wykładni tego postanowienia. Niniejsza opinia nie przesądza zatem kwestii przekwalifikowania stosunku umownego będącego przedmiotem sporu. Kwestię tę należy bowiem oceniać w świetle prawa mającego zastosowanie do istoty sprawy [13].

W przedmiocie zakresu art. 272 TFUE

30. Należy przede wszystkim przypomnieć, że jeśli chodzi o sąd właściwy do rozstrzygania sporów, w których stroną jest Unia, art. 274 TFUE stanowi, że „[z] zastrzeżeniem właściwości Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej określonej traktatami, spory, których stroną jest Unia, nie są z tego tytułu wyłączone spod jurysdykcji sądów krajowych". Trybunał stwierdził, że system podziału jurysdykcji ustanowiony w traktacie FUE „nie pozwala stronom wybierać w sporach między jurysdykcją sądu wspólnotowego i jurysdykcją sądów krajowych". Zgodnie bowiem z tym systemem jurysdykcja sądu Unii „wyklucza jurysdykcję sądów krajowych" [14].

31. Co się tyczy wyłącznej kompetencji sądów Unii, art. 272 TFUE stanowi, że „Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej jest właściwy do orzekania na mocy klauzuli arbitrażowej umieszczonej w umowie prawa publicznego lub prywatnego, zawartej przez Unię lub w jej imieniu" [15]. Artykuł ten stanowi przepis szczególny pozwalający wystąpić do sądu Unii na podstawie klauzuli

13 Nawet jeśli spór sytuuje się na gruncie WPZiB, jestem zdania, że misje Unii powinny zgodnie ze spoczywającym na nich obowiązkiem lojalności uwzględniać, gdy działają jako pracodawcy, przepisy prawne przyjęte na szczeblu Unii. Zobacz analogicznie wyrok z dnia 13 grudnia 2016 r., IPSO/EBC (T-713/14, EU:T:2016:727, pkt 106). W każdym razie należy, moim zdaniem, wskazać dwa istotne elementy. W pierwszej kolejności, nawet jeżeli dyrektywa Rady 1999/70/WE z dnia 28 czerwca 1999 r. dotycząca Porozumienia ramowego w sprawie pracy na czas określony, zawartego przez UNICE, CEEP oraz ETUC (Dz.U. 1999, L 175, s. 43 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 5, t. 3, s. 368), która wprowadza w życie to porozumienie ramowe, jest skierowana do państw członkowskich, to na postanowienia i zasady ustanowione lub określone w tej dyrektywie można powołać się wobec instytucji [organów i innych podmiotów] Unii, gdy stanowią one jedynie szczególny wyraz podstawowych norm traktatu i zasad ogólnych, które bezpośrednio wiążą te instytucje. Zobacz podobnie wyrok z dnia 9 września 2003 r., Rinke (C-25/02, EU:C:2003:435, pkt 24, 25). Tym samym zasada zakazu nadużywania prawa, zgodnie z którą nikt nie może powoływać się na przepisy prawa w sposób stanowiący nadużycie, wchodzi w skład ogólnych zasad prawa, których przestrzeganie zapewnia sąd. W drugiej kolejności, biorąc pod uwagę fakt, że na podstawie klauzuli zawartej na podstawie art. 272 TFUE Trybunał może być zobowiązany do rozstrzygnięcia sporu przy zastosowaniu prawa krajowego właściwego dla umowy, pragnę zauważyć, że w przepisach krajowych dokonano transpozycji dyrektywy 1999/70, a w konsekwencji wspomniane przepisy mają zastosowanie do szeregu umów na czas określony, takich jak leżące u podstaw niniejszego sporu.

14 Zobacz wyrok z dnia 9 października 2001 r., Flemmer i in. (od C-80/99 do C-82/99, EU:C:2001:525, pkt 41). Sprawa, w której zapadł ten wyrok, dotyczyła odszkodowań dla niektórych producentów mleka i przetworów mlecznych, tymczasowo objętych ograniczeniem prowadzenia działalności, a więc art. 238 WE (obecnie art. 272 TFUE) nie znajdował zastosowania.

15 Jeśli chodzi o charakter klauzuli arbitrażowej w rozumieniu art. 272 TFUE, niektórzy autorzy uważają, że może okazać się, iż termin „klauzula arbitrażowa" może „wprowadzać w błąd" lub być niewłaściwy, ponieważ sądy Unii właściwe na podstawie tego rodzaju klauzul nie wykonują funkcji arbitra, ale działają jako sądy, których orzeczenia mogą być bezpośrednio stosowane. Zobacz w tym względzie K. Lenaerts, I. Maselis i K. Gutman, *EU Procedural Law*, Oxford, Oxford University Press, 2014, rozdz. 19, s. 686–699, w szczególności pkt 19.8. Podobnie zob. G. Kremlis, De quelques clauses d'élection de for et de droit applicable stipulées dans les contrats de droit privé conclus par les Communautés européennes dans le cadre de leurs activités d'emprunt et de prêt, *Diritto comunitario e degli scambi internazionali*, Milano, 1986, s. 782: „[j]eżeli [przed Trybunałem Sprawiedliwości] wytoczono powództwo na mocy takiej klauzuli, nie przekształca się on w sąd polubowny […]". W przedmiocie rozumienia klauzuli arbitrażowej nie jako zapisu na sąd polubowny, ale jako klauzuli prorogacyjnej, zob. rozważania przedstawione przez E. D'Alessandro, L'art. 272 del Trattato sul funzionamento dell'Unione europea: mero accordo attributivo della competenza giurisizionale o convenzione arbitrale? (nota a Trib. dell'Unione Europea, 17 dicembre 2010, causa T-460/08), *Rivista dell'arbitrato*, Rome, 2011, vol. 4, s. 622– 628.

arbitrażowej uzgodnionej przez strony w odniesieniu do umów prawa publicznego lub prywatnego [16]. Właściwość Trybunału jest zatem związana z istnieniem, po pierwsze, umowy zawartej między instytucją, organem lub innym podmiotem Unii a podmiotem prywatnym, a po drugie, klauzuli arbitrażowej zawartej w danej umowie [17].

32. O ile bowiem w ramach takiej klauzuli zawartej na podstawie art. 272 TFUE można zwrócić się do Trybunału o rozstrzygnięcie sporu przy zastosowaniu norm prawa krajowego regulujących umowę [18], o tyle Trybunał orzekł już, że jego właściwość w przedmiocie rozstrzygnięcia sporu dotyczącego tej umowy ocenia się wyłącznie na podstawie przepisów tego artykułu i postanowień klauzuli arbitrażowej, bez możliwości powoływania się na przepisy prawa krajowego, które miałyby stać na przeszkodzie jego jurysdykcji [19]. W związku z tym w celu określenia swojej jurysdykcji Trybunał powinien zweryfikować istnienie takiej klauzuli w umowie będącej przedmiotem sporu. Istnienie takiej klauzuli oznacza zatem wyłączenie jurysdykcji innych sądów [20].

33. Tym samym z art. 272 TFUE w związku z art. 274 TFUE wynika, że zasadniczo spory dotyczące umów, których Unia jest stroną, lub w każdym razie gdy jedna ze stron reprezentuje Unię, należą do jurysdykcji sądu krajowego [21]. Jednak jurysdykcja sądu Unii wyklucza jurysdykcję sądów krajowych [22]. Gdy sądy Unii uznają, iż żądania zgłoszone w ramach powództwa są objęte klauzulą arbitrażową, sądy krajowe nie są już właściwe do ich rozpoznania. Sądy te powinny zatem stwierdzić brak swojej jurysdykcji, po pierwsze, z powodu zasady pierwszeństwa prawa Unii [23], a po drugie ze względu na poszanowanie woli stron.

34. Problemy pojawiają się jednak, gdy wskazany jako właściwy zostaje również inny sąd: albo w tej samej umowie (zbieg jurysdykcji) [24], albo – jak to ma miejsce w niniejszym przypadku – w umowach na czas określony poprzedzających ostatnią umowę, podpisanych przez strony w ramach stosunku pracy [25].

16 Zobacz podobnie wyrok z dnia 26 lutego 2015 r., Planet/Komisja (C-564/13 P, EU:C:2015:124, pkt 23).

17 Należy przypomnieć, że Trybunał stwierdził już swoją jurysdykcję na podstawie klauzuli arbitrażowej zawartej w „projekcie umowy", który nie został podpisany, lecz stanowił wstęp do negocjacji stron. Zobacz w tym względzie wyrok z dnia 7 grudnia 1976 r., Pellegrini/Komisja i Flexon-Italia (23/76, EU:C:1976:174, pkt 8–10). Zobacz również opinia rzecznika generalnego H. Mayrasa w sprawie Pellegrini/Komisja i Flexon-Italia (23/76, niepublikowana, EU:C:1976:143): „Jednak wydaje mi się, że nadmiernym formalizmem byłoby odmówienie jakiejkolwiek ważności klauzuli arbitrażowej wyłącznie ze względu na to, że projekt umowy został jedynie wspomniany, choć w sposób wyraźny, w pismach potwierdzających porozumienie stron". Natomiast w przypadku braku klauzuli arbitrażowej w rozumieniu art. 272 TFUE sądy Unii nie są właściwe do orzekania w sprawie przedłużenia umowy o pracę zawartej między skarżącym a Komisją w ramach współpracy technicznej między Unią a państwem trzecim, finansowanej z Europejskiego Funduszu Rozwoju. Zobacz wyrok z dnia 20 maja 2009 r., Guigard/Komisja (C-214/08 P, niepublikowany, EU:C:2009:330, pkt 41).

18 W przedmiocie prawa właściwego dla umowy prywatnoprawnej zawierającej klauzulę arbitrażową, zob. C. Kohler, La Cour de justice des Communautés européennes et le droit international privé, *Droit international privé: travaux du Comité français de droit international privé*, 12è année, 1993–1995, Paris, Éditions A. Pedone, 1996, s. 71–95, w szczególności s. 78: „Unia musi w możliwie największym stopniu stosować się do przepisów prawa powszechnego, w podwójnym znaczeniu tego słowa, co prowadzi nieomal automatycznie do konwencji rzymskiej".

19 Zobacz wyroki: z dnia 18 grudnia 1986 r., Komisja/Zoubek (426/85, EU:C:1986:501, pkt 10); z dnia 8 kwietnia 1992 r., Komisja/Feilhauer (C-209/90, EU:C:1992:172, pkt 13); z dnia 26 lutego 2015 r., Planet/Komisja (C-564/13 P, EU:C:2015:124, pkt 21).

20 Wyrok z dnia 26 listopada 1985 r., Komisja/CO.DE.MI. (318/81, EU:C:1985:467, pkt 9).

21 Zobacz opinia rzecznika generalnego A. Tizzana w sprawie Flemmer i in. (od C-80/99 do C-82/99, EU:C:2001:57, pkt 41).

22 Zobacz wyrok z dnia 9 października 2001 r., Flemmer i in. (od C-80/99 do C-82/99, EU:C:2001:525, pkt 39).

23 Zobacz K. Lenaerts, I. Maselis i K. Gutman, op.cit., s. 689, pkt 19.9: „If the clause confers an exclusive right on the Court of Justice of the EU to hear and determine disputes concerning a contract, courts in Member States must decline jurisdiction by reason of the primacy of Union Law (i.e. compliance with the arbitration clause concluded pursuant to art. 272 TFEU)".

24 W niektórych przypadkach ustanowiona jest nawet równoległa jurysdykcja Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i sądów krajowych (zbieg klauzul). Zobacz C. Kohler, op.cit., s. 78. Tak jest zwłaszcza w przypadku pewnych klauzul znajdujących się w umowach pożyczki zawartych między Unią a jednym lub szeregiem banków wchodzących w skład konsorcjum powołanego do zrealizowania danej transakcji. Zbieg klauzul może powodować problemy związane z pozytywnym konfliktem jurysdykcyjnym. W tej kwestii zob. G. Kremlis, De quelques clauses d'élection de for et de droit applicable stipulées dans des contrats de droit privé conclus par les Communautés européennes dans le cadre de leurs activités d'emprunt et de prêt, *Diritto comunitario e degli scambi internazionali*, Milano, 1986, s. 777–792, w szczególności s. 783.

25 Zobacz K. Lenaerts, I. Maselis i K. Gutman, op.cit., s. 689, pkt 19.9: „If a number of Courts, including the GC, are entitled to determine disputes under the arbitration clause, a problem of lis alibi pendens may arise. No specific rules are set forth in the Treaties for resolving this problem".

35. Zgodnie z orzecznictwem, ponieważ jurysdykcja Trybunału oparta na klauzuli arbitrażowej stanowi odstępstwo od prawa powszechnego, należy ją interpretować zawężająco. W rzeczywistości bowiem Trybunał może rozpoznawać jedynie te żądania, których źródłem jest zawarta przez Unię umowa zawierająca klauzulę arbitrażową lub które mają bezpośredni związek z zobowiązaniami wynikającymi z tej umowy [26].

36. W związku z tym, biorąc pod uwagę fakt, że wszystkie żądania wnoszącego odwołanie w ramach pierwszego zarzutu opierają się na stanowiącym nadużycie korzystaniu z kolejnych umów na czas określony lub na stanowiącym nadużycie rozwiązaniu stosunku pracy, należy się zastanowić nad powiązaniami pomiędzy, z jednej strony, żądaniami wnoszącego odwołanie i, z drugiej strony, poszczególnymi umowami na czas określony (w tym ostatnią umową) lub wynikającymi z nich zobowiązaniami.

W przedmiocie kwalifikacji stosunku pracy między wnoszącym odwołanie a Euleksem Kosowo

37. Na wstępie, aby ustalić, czy żądania wnoszącego odwołanie w ramach pierwszego zarzutu wynikają bezpośrednio z ostatniej umowy na czas określony podpisanej przez strony, która zawiera klauzulę arbitrażową, czy też żądania te mają bezpośredni związek z zobowiązaniami wynikającymi z ostatniej umowy na czas określony, należy wyjaśnić kwestię tego, czy stosunek pracy między wnoszącym odwołanie a Euleksem Kosowo, opierający się na jedenastu umowach na czas określony, należy uznać za jeden ciągły stosunek pracy, czy też, przeciwnie, ostatnia umowa na czas określony stanowi podstawę, na której opiera się stosunek pracy odrębny od stosunku opartego na poprzednich umowach na czas określony.

38. Pragnę przypomnieć, że wnoszący odwołanie był zatrudniony przez prawie dwadzieścia lat w trzech różnych misjach Unii w ramach WPZiB. Co się tyczy w szczególności stosunku pracy wnoszącego odwołanie w Euleksie Kosowo, należy stwierdzić, że działalność wykonywana przez wnoszącego odwołanie na rzecz tej misji w okresie od dnia 5 kwietnia 2010 r. do dnia 14 listopada 2014 r. skutkowała stosunkiem pracy opierającym się na jedenastu następujących po sobie umowach na czas określony.

39. Stąd wniosek, że stosunek pracy między wnoszącym odwołanie a Euleksem Kosowo jest stosunkiem pracy o charakterze umownym. Pojawia się jednak pytanie, czy taki stosunek umowny ma charakter jednego ciągłego stosunku pracy.

40. Nie ma wątpliwości, że na pytanie to należy udzielić odpowiedzi twierdzącej. Po pierwsze, jak wynika z okoliczności powstania sporu, ostatnia umowa na czas określony między Euleksem Kosowo a wnoszącym odwołanie została zawarta na okres od dnia 15 października do dnia 14 listopada 2014 r. W piśmie z dnia 26 czerwca 2014 r. szef misji poinformował wnoszącego odwołanie o nieprzedłużeniu przez Eulex Kosowo jego „ostatniej umowy na czas określony" po dniu 14 listopada 2014 r. Pismo to odsyła zatem do *daty zakończenia ostatniej umowy na czas określony*, czyli dnia 14 listopada 2014 r. Fakt odniesienia się do ostatniej umowy na czas określony pokazuje bowiem, że umowa ta stanowiła element tego samego stosunku pracy między wnoszącym odwołanie i Euleksem Kosowo. Po drugie, jak przyznał to sam Eulex Kosowo w odpowiedzi na postawione na rozprawie pytanie dotyczące charakteru stosunku pracy między stronami, mając na względzie okoliczność, że wnoszący odwołanie rozpoczął pracę na rzecz Euleksu Kosowo w 2010 r., stanowisko, które zajmował do końca swojej ostatniej umowy na czas określony, istniało od tej daty, a obowiązki wykonywane przez wnoszącego odwołanie były takie same jak w ramach poprzednich umów na czas określony.

26 Zobacz wyrok z dnia 18 grudnia 1986 r., Komisja/Zoubek (426/85, EU:C:1986:501, pkt 11).

41. W związku z tym jestem zdania, że tego rodzaju stosunek pracy, w ramach którego wnoszący odwołanie pracował w okresie od dnia 5 kwietnia 2010 r. do dnia 14 listopada 2014 r. na rzecz Euleksu Kosowo na podstawie szeregu umów na czas określony, należy uznać za jeden ciągły stosunek pracy pomiędzy stronami.

W przedmiocie sądu właściwego do orzekania w sprawie stosunku pracy na podstawie kolejnych umów na czas określony

42. Należy przypomnieć na wstępie, że kolejne umowy na czas określony zawarte pomiędzy wnoszącym odwołanie a Euleksem Kosowo w okresie od dnia 5 kwietnia 2010 r. do dnia 14 października 2014 r. zawierały klauzulę arbitrażową na rzecz sądów w Brukseli. Jednak ostatnia umowa na czas określony przewiduje w art. 21 jurysdykcję Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej na podstawie art. 272 TFUE. Artykuł ten stanowi, że jurysdykcja sądów Unii obejmuje wszelkie spory na podstawie umowy.

43. W tym kontekście pojawia się pytanie, jaki sąd ma jurysdykcję w odniesieniu do stosunków umownych opierających się na kolejnych umowach na czas określony, których większość przyznaje jurysdykcję sądom państwa członkowskiego, podczas gdy ostatnia umowa leżąca u podstaw tego stosunku zawiera klauzulę arbitrażową na podstawie art. 272 TFUE, przyznającą jurysdykcję sądom Unii [27].

44. Aby odpowiedzieć na to pytanie, należy dokonać wyboru między dwiema możliwościami. Tak więc sądem właściwym do rozpoznawania sporów dotyczących tego samego stosunku pracy jest albo sąd wskazany przez większość umów na czas określony, na których opiera się ten stosunek pracy (w tym przypadku sądy w Brukseli), albo sąd określony przez ostatnią umowę na czas określony (w niniejszej sprawie sądy Unii). Jestem przekonany, że spośród tych dwóch możliwości należy wybrać tę drugą.

45. W tym względzie należy odnieść się do sprawy, w której wydano wyrok Porta/Komisja [wyrok z dnia 1 lipca 1982 r. (109/81, EU:C:1982:253)], a która dotyczyła stosunku pracy analogicznego jak w niniejszej sprawie i odnosiła się do szeregu kolejnych umów, zawieranych co roku przez T. Portę z dyrektorem Wspólnego Centrum Badawczego w Isprze w celu prowadzenia kursów nauki języka włoskiego przez okres piętnastu lat, przy czym przez pierwsze pięć lat bez umów na piśmie, a następnie na podstawie umów pisemnych. W ciągu ostatnich czterech lat stosunek pracy pomiędzy stronami był już oparty na bardziej szczegółowych umowach, zawierających klauzulę arbitrażową w rozumieniu art. 181 EWG (obecnie art. 272 TFUE), zgodnie z którą Trybunał był „wyłącznie właściwy do rozstrzygania wszelkich sporów dotyczących ważności, wykładni lub wykonania omawianych umów”.

27 Należy zauważyć, że w sprawie Bitiqi i in./Komisja i in. (postanowienie z dnia 30 września 2014 r., T-410/13, niepublikowane, EU:T:2014:871, pkt 8), dotyczącej decyzji szefa misji Eulex Kosowo o nieprzedłużeniu umów pracy zawartych z pracownikami kontraktowymi, Sąd odrzucił powództwo skarżących, gdyż stwierdził oczywisty brak swojej właściwości. Niemniej jednak w tej sprawie wszystkie umowy na czas określony zawierały klauzulę, zgodnie z którą spory wynikające z umowy należą do jurysdykcji sądów w Brukseli. Zatem w tych umowach nie było *żadnej klauzuli arbitrażowej w rozumieniu art. 272 TFUE.*

46. W wyroku tym Trybunał orzekł, iż „sam fakt, że ta sama klauzula [arbitrażowa] nie widnieje w poprzednich umowach, a w odniesieniu do pierwszych lat brak było w ogóle umów na piśmie, nie może stać na przeszkodzie temu, aby Trybunał uwzględnił wszystkie zawarte umowy w swojej ocenie stosunków między stronami”[28]. W związku z tym, pomimo że jedynie ostatnie umowy zawierały klauzulę arbitrażową odsyłającą do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, Trybunał uwzględnił w swojej ocenie sytuacji wszystkie wcześniejsze stosunki między stronami.

47. W niniejszej sprawie należy przypomnieć, że zarzuty wnoszącego odwołanie są związane z istnieniem jednego ciągłego stosunku pracy na podstawie kolejnych umów na czas określony. Jest zatem jasne, że zarówno żądanie wnoszącego odwołanie oparte na nadużywaniu umów na czas określony, jak i żądanie dotyczące rozwiązania stosunku pracy w sposób stanowiący nadużycie bazują na wszystkich umowach zawartych w okresie od dnia 5 kwietnia 2010 r. do dnia 14 listopada 2014 r., co bez wątpienia obejmuje ostatnią umowę na czas określony. Stosunek pracy wnoszącego odwołanie z Euleksem Kosowo został bowiem zakończony właśnie przez nieprzedłużenie ostatniej umowy na czas określony, jak wynika z wypowiedzenia[29]. Zakończenia stosunku pracy między stronami nie można w żadnym przypadku rozpatrywać bez uwzględnienia ostatniej umowy na czas określony. W związku z tym to właśnie klauzula arbitrażowa zawarta w ostatniej umowie na czas określony rozstrzyga, który sąd posiada jurysdykcję w odniesieniu do wszystkich sporów związanych z całością stosunku pracy. W przeciwnym razie doszłoby do podziału sporu dotyczącego jednego stosunku pracy, w zależności od liczby klauzul arbitrażowych, ustanawiających właściwość różnych sądów. Takie stanowisko byłoby sprzeczne z prawem do skutecznego środka odwoławczego.

48. W konsekwencji, biorąc pod uwagę pojedynczy charakter stosunku pracy, w ramach którego wnoszący odwołanie pracował dla Euleksu Kosowo w latach 2010–2014, sądem posiadającym jurysdykcję we wszystkich sporach dotyczących tego stosunku pracy, opartego na kolejnych umowach na czas określony, powinien być – w świetle zasady pewności prawa i prawa do skutecznego środka prawnego[30] – sąd wskazany w ostatniej umowie na czas określony. Jest bowiem oczywiste, że to właśnie z tą ostatnią umową na czas określony wiąże się zdarzenie – jej nieprzedłużenie – powodujące ustanie stosunku pracy wnoszącego odwołanie z Euleksem Kosowo, i to niezależnie od momentu, w którym wypowiedzenie doręczono wnoszącemu odwołanie.

49. Rozumowanie to znajduje potwierdzenie w okoliczności, że włączenie przez strony klauzuli arbitrażowej na podstawie art. 272 TFUE do ostatniej umowy na czas określony dowodzi ich chęci poddania stosunku pracy jurysdykcji Trybunału Sprawiedliwości. Chciałbym przypomnieć w tym względzie zasadę prawa, zgodnie z którą przeważające znaczenie ma wola stron wyrażona jako ostatnia. Wobec tego poszanowanie tej zasady oznacza, w szczególności, jurysdykcję Trybunału Sprawiedliwości do rozstrzygnięcia sporu w sprawie stosunku umownego istniejącego w chwili w chwili podjęcia pierwszych działań przedprocesowych[31]. W rezultacie, jeśli w tym kontekście strony postanowiły zmienić sąd właściwy do rozstrzygania sporów związanych z ich stosunkiem umownym, należy ich wybór uszanować.

28 Zobacz wyrok z dnia 1 lipca 1982 r., Porta/Komisja (109/81, EU:C:1982:253, pkt 10). Zobacz również opinia rzecznika generalnego F. Capotortiego w sprawie Porta/Komisja (109/81, niepublikowana, EU:C:1982:143, pkt 2): „Można też zadać sobie pytanie, czy fakt, że klauzula jurysdykcyjna widnieje jedynie w umowach zawartych po 1977 r., uniemożliwia Trybunałowi określenie charakteru stosunku pomiędzy stronami we wcześniejszym okresie, tj. od 1963 r. do 1977 r. Odpowiedź powinna być przecząca, ponieważ *spór rodzi pytanie o to, czy stosunek pracy*, w ramach którego skarżąca nauczała we Wspólnym Centrum Badawczym od 1963 r. do 1980 r. *jest ciągły, a tym samym jeden*”. Wyróżnienie moje.

29 Zobacz pkt 40 niniejszej opinii.

30 W tym względzie art. 47 akapit pierwszy Karty praw podstawowych Unii Europejskiej przewiduje, że każdy, kogo prawa i wolności zagwarantowane przez prawo Unii zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka prawnego przed sądem, zgodnie z warunkami przewidzianymi w tym artykule. Zgodnie z akapitem drugim tego artykułu każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony uprzednio na mocy ustawy. Zobacz, analogicznie, decyzja z dnia 12 lipca 2012 r. (szczególna procedura kontroli orzeczenia), Arango Jaramillo i in./EBI (C-334/12 RX, EU:C:2012:468).

31 Zobacz przypis 12.

Ocena ustaleń Sądu

50. Krytyczne uwagi przedstawione przez wnoszącego odwołanie w ramach zarzutu pierwszego dotyczą, po pierwsze, pkt 23–26, a po drugie pkt 39 i 41 zaskarżonego postanowienia.

51. W pkt 23–26 zaskarżonego postanowienia Sąd orzekł, opierając się na orzecznictwie dotyczącym art. 272 TFUE, że jest właściwy jedynie w odniesieniu do ostatniej umowy na czas określony na podstawie klauzuli arbitrażowej w niej zawartej, a zatem że jest on oczywiście niewłaściwy do orzekania w przedmiocie sporów, które mogłyby powstać w związku z wykonywaniem umów o pracę wnoszącego odwołanie poprzedzających ostatnią umowę na czas określony, ponieważ umowy te zawierały klauzulę przyznającą wyraźnie jurysdykcję sądom belgijskim.

52. Pragnę zauważyć, że ta argumentacja prawna nie może zostać uwzględniona w odniesieniu do jednego ciągłego stosunku pracy między wnoszącym odwołanie a jego pracodawcą, opartego na szeregu następujących po sobie umów na czas określony.

53. Jak podnosi wnoszący odwołanie, powyższa interpretacja Sądu oznacza, że wystarczyłoby wprowadzanie przez misje różnych klauzul prorogacyjnych do każdej z umów na czas określony zawartych z pracownikami, aby ci nie mogli wszcząć postępowania przed sądem zgodnie z prawem do skutecznego środka odwoławczego, które im przysługuje.

54. W pkt 39 zaskarżonego postanowienia Sąd zbadał zarzut wnoszącego odwołanie dotyczący przekształcenia w umowę na czas nieokreślony całości stosunku umownego.

55. W tym względzie Sąd stwierdził, że jego jurysdykcja, ograniczona do ostatniej umowy na czas określony, nie pozwala mu orzekać w przedmiocie skutków zawartych wcześniej umów o pracę, a co za tym idzie, jest on oczywiście niewłaściwy w odniesieniu do żądań dotyczących przewidzianego w prawie belgijskim po wygaśnięciu ostatniej umowy na czas określony doręczenia wypowiedzenia i dokumentacji zakończenia umowy do celów zabezpieczenia społecznego.

56. W pkt 41 zaskarżonego postanowienia Sąd stwierdził brak swojej jurysdykcji z tym uzasadnieniem, że sądy belgijskie stwierdziły swoją jurysdykcję do rozstrzygnięcia sporu związanego z wszystkimi umowami na czas określony, z wyjątkiem ostatniej.

57. Pragnę zauważyć, że z pkt 47 niniejszej opinii wynika, iż Sąd nie wziął pod uwagę okoliczności, że zakończenia stosunku pracy między stronami nie można rozpatrywać bez uwzględnienia ostatniej umowy na czas określony. To właśnie bowiem z tą ostatnią umową wiąże się zdarzenie – nieprzedłużenie umowy – powodujące ustanie stosunku pracy wnoszącego odwołanie z Euleksem Kosowo.

58. Jak wskazałem w pkt 48 i 49 niniejszej opinii, w związku z tym, że spór porusza kwestię ciągłego, a zatem i pojedynczego charakteru stosunku pracy, to właśnie klauzula arbitrażowa zawarta w ostatniej umowie na czas określony powinna determinować sąd właściwy dla wszystkich sporów związanych z całością tego stosunku pracy.

59. Wynika z tego, że w zakresie, w jakim rozumowanie Sądu pomija ciągły charakter stosunku pracy między wnoszącym odwołanie a Euleksem Kosowo, a także konsekwencje woli stron swobodnie wyrażonej w klauzuli arbitrażowej, Sąd, nie naruszając prawa, nie mógł powołać się na okoliczność, zgodnie z którą zakres klauzuli arbitrażowej jest wyraźnie ograniczony do sporów odnoszących się do ostatniej umowy na czas określony i nie może rozciągać się na umowy wcześniejsze.

60. W związku z tym, że Sąd naruszył prawo w kwestii swojej właściwości do rozpoznania sprawy, nie ma potrzeby badania argumentów wnoszącego odwołanie dotyczących braku uzasadnienia zaskarżonego postanowienia oraz braku analizy żądania związanego z ostatnią umową na czas określony.

61. Pierwszy zarzut odwołania należy zatem uwzględnić.

62. W świetle powyższych rozważań proponuję uchylenie zaskarżonego postanowienia w zakresie, w jakim Sąd stwierdził, że jest oczywiście niewłaściwy do rozpoznania sprawy z powództwa wnoszącego odwołanie.

W przedmiocie skutków uchylenia zaskarżonego postanowienia

63. Zgodnie z art. 61 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, jeśli odwołanie jest zasadne, Trybunał uchyla wydane przez Sąd orzeczenie. Może on wówczas wydać orzeczenie ostateczne w sprawie, jeśli stan postępowania na to pozwala, lub skierować sprawę do ponownego rozpoznania przez Sąd.

64. Uważam, że stan postępowania nie pozwala na wydanie ostatecznego orzeczenia. Zbadanie zasadności argumentów wnoszącego odwołanie prowadziłoby bowiem do orzeczenia przez Trybunał w przedmiocie okoliczności faktycznych, na podstawie dowodów, które nie zostały ocenione przez Sąd w zaskarżonym postanowieniu, ponieważ orzekł on, że jest oczywiście niewłaściwy do rozpoznania sprawy. Ponadto zarzuty faktyczne dotyczące istoty sporu nie były dyskutowane przed Trybunałem.

Wnioski

65. W świetle powyższych rozważań uważam, że zarzut pierwszy podniesiony przez wnoszącego odwołanie na poparcie pierwszego żądania odwołania powinien zostać uwzględniony, i proponuję, aby jedynie z tego powodu i bez uszczerbku dla oceny pozostałych zarzutów odwołania Trybunał uchylił postanowienie Sądu Unii Europejskiej z dnia 9 listopada 2016 r., Jenkinson/Rada i in. (T-602/15, EU:T:2016:660) i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania przez Sąd w celu wydania orzeczenia co do istoty sprawy, przy czym rozstrzygnięcia o kosztach należy dokonać w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.